

УИЛЯМ САРОЯН ГОРДИЯТ ПОЕТ

Превод от английски: Нели Константинова, 1971

chitanka.info

Едноръкият Ед Евърхарт работеше през 1922 година по време на кризата заедно с един писател като раздавач и между получаването и разнасянето на телеграмите пишеше лирични стихове, в които от време на време се промъкваше и вдъхновение. Ед и писателят работеха нощна смяна — от четири и половина след обяд до един през нощта. По онова време пощата беше затворена преди седем сутринта.

През 1922 година Ед бе седемнайсетгодишен, малко надхвърлил възрастта на раздавач, но тъй като макар и еднорък се справяше с велосипеда си, не държаха толкова на това, че е три-четири години по-голям от другите раздавачи, десет-дванайсет сантиметра по-висок и петнайсетина килограма по-тежък от тях.

Накратко, тъй като бе еднорък, разликата във възрастта между момчетата и него не биеше на очи. Лявата му ръка бе отрязана от рамото, нарушавайки хармонията на иначе добре сложеното му тяло.

Взеха го в нощната смяна, не че имаха нужда от още един човек, а защото Дж. Д., началникът, го харесваше, вероятно го и съжаляваше малко и искаше да му осигури лек и постоянен доход. За тези неща никога не се говореше открито, но всички служители в пощата, включително самият Ед ги разбираха.

Дж. Д. знаеше, че Ед ще има време през дългите часове на нощната смяна да се упражнява в телеграфията и ако се окажеше, че е успял да научи този занаят, Дж. Д. щеше да го премести, като му разреши да предава телеграми макар и с една ръка. Никога нямаше да му възложи да приема, защото с една ръка не можеше да се пише на телетипа. Директорът искаше Ед да усвои занаята, за да си намери място в живота и тъй като телетипистите получават значително по-добра — три пъти по-висока заплата, отколкото раздавачите, директорът се надяваше, че Ед ще се справи с работата и след година-две ще бъде горе-долу настанен в живота.

Предишната година писателят бе работил сам, без никакъв помощник, цялата нощна смяна. Знаеше, че няма да има достатъчно работа за още един раздавач, но общо взето идеята да има край себе си човек, с когото да си приказва, му харесваше. Освен него в пощата през нощната смяна оставаше само началникът А. Л. Бийти, чието хоби бе флейтата: не можеше да разговаря почти за нищо друго. Пък и А. Л. Бийти минаваше седемдесетте.

Дали бе знак на внимание или просто така се наредиха нещата, но на Ед бе разрешено да взима и разнася само онези телеграми, които си иска, при това беше свободен да учи телеграфия или да пише на телетипа стихотворенията си. После около полунощ молеше писателя да му ги прочете или ги четеше сам на глас. С други думи, не изискваха от него нито голяма експедитивност, нито цялото му старание.

Той беше висок, източен като стрела и в синята си униформа с кепе приличаше не на раздавач, а на ранен ветеран от войната. И на всичко отгоре откровеното му лице почти винаги изразяваше замислена екзалтираност.

Понякога Ед едновременно пишеше и преживяваше поезията си и тъй като беше единственият подобен човек, когото писателят бе срещнал, сигурно си спомня, че Ед, за разлика от поетите, които достигаха утвърждение и слава, никога не беше завистлив към другите поети — такива като писателя, — нито пък презираше онези, които нито пишеха, нито четяха поезия — такива като останалите раздавачи. По някое време през дежурството им той купуваше на половин цена две вчерашни банички от хлебарницата на Чатъртън — ако първата вечер те му струваха тринайсет цента, втората ги вземаше за дванайсет, а иначе баничките се продаваха по две за четвърт долар, при това вчерашни. Решаваха заедно с какво да бъдат баничките, писателят отиваше да ги купи и после заедно ги ядяха, предлагайки на А. Л. Бийти да си отчупи колкото иска, и то без да му искат пари, защото той си носеше вечеря, а не можеше да си позволи банички, тъй като сам издържаше жена си и петте си деца.

А. Л. Бийти разбираше, че Ед е малко нехранимайко, но въпреки това го обичаше. А. Л. Бийти намираще за неприлично дете Ед разнасяше само телеграми до жени и често го нямаше по два часа и повече, и дете всеки път, като се върнеше в службата, изглеждаше още по-доволен от живота.

А. Л. Бийти в такива случаи повдигаше очилата на челото си, за да види по-добре физиономията на Ед. Но никога нищо не му казваше, нито пък променяше неутралното изражение на лицето си. За разлика от повечето стари телеграфисти А. Л. Бийти беше и семеен, и религиозен. Той смяташе извънбрачния живот за опасен и безсмислен,

защото би могъл да коства душата или живота на човек. А понякога и двете.

Единственото, което бе сторил, за да промени Ед, беше да го попита една вечер замислял ли се е някога за женитба. Ед каза, че е мислил. Извади от джоба на униформата си моментална снимка и я подаде на А. Л. Бийти.

— За това момиче съм сгоден — каза той.

А. Л. Бийти спусна очилата от челото си и погледна снимката.

— Колко годишно е това момиче, Ед? — попита той.

— След три месеца ще навърши тринайсет.

А. Л. Бийти подаде снимката на писателя, който видя едно момиче в бански костюм с чудесно тяло и детско лице.

По-късно Ед ми каза:

— От месеци насам тя е мое момиче, ако разбираш какво значи това. Майка ѝ, разбира се, знае всичко. Но не сме сгодени. Просто казвам така на стария, за да не се тревожи.

— А защо мислиш, че се тревожи?

— Знам, че се тревожи. Откакто на шест години си изгубих ръката, всички се тревожат за мен, особено момичетата и жените. Та така. Дай сега да видим какво си написал тази вечер. Колко стиха си измислил?

— Изобщо нищо не съм написал — казах аз.

— Добре, докато напиша моето, ще пишеш и ти, а после ще видим какво се е получило.

Почнах да пиша едно стихотворение, мислейки си за нещата, които се бяха случили тази вечер и за стиховете на Т. С. Елиът, Едгар Лий Мастърз, Езра Паунд, Карл Сандбърг, Вейчъл Линзи и още един-двама, чиито творби се бяха запазили повече или по-малко свежи в паметта ми през 1922 година, но още не бях написал двайсет и два-три стиха — в онези дни стихотворенията се пишеха по-дълги, — когато Ед се обади:

— Прочети това и виж дали ще излезе нещо.

Подаде ми три листа, гъсто изписани на машината, ѝ отидохме и двамата в ъгъла, до писалището на Дж. Д., за да не ни чува А. Л. Бийти.

Прочетох стихотворението на Ед, мислейки за него, докато го четях, а като свърших, известно време не продумах нищо, за да го

възприема по-цялостно.

— Какво мислиш за него?

— Малко е чувствено — отвърнах.

— Знам. Какво друго?

Помислих още малко за стихотворението, препрочитайки някои строфи, после попитах:

— Коя е Лела?

— Жената на Фаунтин Уей, тази вечер ѝ занесох телеграма. Телеграмата е от съпруга ѝ в Бейкърсфийлд. Съобщава, че няма да се върне по-рано от петък, т.е. в други ден. Обади ми се, ако утре вечер има нещо за носене натаък. Обещах ѝ, че ще гледам да се измъкна и да ѝ занеса стихотворение, написано специално за нея.

— А не пишеш ли стихове, които да не са чувствени? — попитах го аз.

— Не — отвърна Ед. — Другите за нищо не стават. Това е май дължко, но не можеш да си представиш колко бързо се прочита едно дълго стихотворение. Не ти отнема повече от четири-пет минути, освен ако не го четеш бавно, а тогава пък не звучи добре. Но се надявам, че тя ще го хареса, затова го и написах. Прочети сега твоето или ако искаш, аз да го прочета.

— Ти го прочети.

Ед прочете моето стихотворение и добави коментара си към него толкова бързо, че изглеждаше като последна строфа:

— Много е хубаво, часът е един, ще се видим утре.

Ед работи три месеца, после изведнаж изненада Дж. Д. и всички други с оставката си.

Директорът бе просто разстроен. Не можеше да проумее Ед. Почти всеки месец поне по веднъж Ед идваше в пощата около полунощ, приказвахме, докато стане време за затваряне, после се мяташе на велосипеда си и заминаваше. Около година след напускането веднъж пак се яви и ме помоли да прочета последното му стихотворение. Изненадах се, понеже беше само от четири стиха.

— Зная, че е много хубаво — каза Ед, — затова няма да те питам какво мислиш за него. Искам да ти кажа, че съм решил да се ожена. Тя вече навърши четиринайсет години и при това е бременна. Мислиш ли, че Дж. Д. ще ми разреши да се върна пак на работа?

— Не зная.

— Би ли поговорил утре с него? — попита Ед. — Ще дойда към полунощ да разбера какво ти е казал. Миналия път не се опитах да науча телеграфия, но кажи му, че ако ме върне отново на работа, този път ще се постарая.

На другия ден, точно преди да поема смяната, говорих с директора. Той се разсърди и ме попита защо Ед не е дошъл да говори сам за себе си.

Предадох това на Ед следващата нощ.

— Този път ще работя истински — каза Ед. — Няма да бъде като тогава. Не можеш ли да му предадеш?

— Не, ти сам говори с него — казах аз. — Той ще се разсърди. А не искам пак да го ядосвам.

— Срам ме е да говоря с него — рече Ед.

— Какво приказваш!

— По дяволите! Срам ме е пак да искам работа. Срам ме е, дето искам да се науча на телеграфия, за да си осигуря прехраната, да се оженя и да стана като всички други. Това е. Щом не иска да ми помогне, все едно. Аз не мога да говоря с него. Утре вечер пак ще дойда. Ако ти го попиташ, добре. Ако не можеш — пак добре. Ако се ядоса, добре. Ако каже, че пак мога да се върна на работа, и това добре. Иначе всичко да върви по дяволите! Аз направих каквото зависеше от мен.

Той стана, източен като стрела, излезе и яхна велосипеда си.

— Ед Евърхарт беше, нали? — попита А. Л. Бийти. Казах му, че Ед иска да се върне на работа, но се срамува да говори сам с директора.

— Дж. Д. ми се ядоса следобеда, когато му казах, че Ед иска да се върне на работа. Можете ли да говорите вие с Дж. Д., мистър Бийти?

— Бих желал, но Дж. Д. е намекнал, че аз трябва да напусна работа и се страхувам да говоря с него за неща, които не ми влизат в служебните задължения — отвърна А. Л. Бийти.

На другия ден попитах директора може ли да поговоря малко с него.

— Ако е за Ед Евърхарт — не може! — отсече директорът.

Отидох си в стаята, облякох си униформата и поех смяната петнайсет минути по-рано. Разказах на Пийт Пиетра, раздавача, за Ед

и го помолих да поговори с Дж. Д. за него. Излязох от пощата да разнеса шест телеграми и когато се върнах след половин час, разбрах, че нещо се е случило, защото Пийт ми беше сърдит и цялата атмосфера в пощата бе променена. Вместо сговорчива и дружелюбна, както обикновено, сега бе напрегната и враждебна, сякаш всеки човек се бе опълчил срещу останалите.

Исках само да помогна на Ед да се върне отново на работа. Не исках никому да създавам грижи. Опитах се да помогна на Ед, защото бе еднорък или защото пишеше стихове, или защото ме беше помолил. Отношенията в пощата изглеждаха така обтегнати и дребнави, че ми се дощя да напусна работа. Това бе първият път, когато ми се дощя да напусна. Обаче си държах устата затворена и работех по-усърдно от всеки друг път.

Тази вечер на излизане от пощата Дж. Д. дойде до масата на раздавачите, където бях останал сам, вместо да обиколя помещението и да подреда всичко, както правех обикновено, когато всички биваха сговорчиви и дружелюбни. Седях там, защото знаех, че другите ми желаят да си запазя работата, искаха и те да си запазят работата и не исках да създавам повече грижи нито на тях, нито на себе си.

— Защо си се заел да ходатайстваш за Ед Евърхарт? — попита Дж. Д. — Трябва да ти кажа, че като видях да изпращаш Пийт заради Ед, ти бях написал заповедта. — Той я скъса. — Този път ще ти се размине. Предоставих шанс на Ед. Щом той не е достатъчно мъж, за да дойде сам да поиска втора възможност, не желая никой друг да ходатайства за него. И ще изхвърля всеки, който стори това.

Той почака един миг да кажа нещо, тъй че казах:

— Да, сър.

После си тръгна.

Искаше ми се да си съблека униформата и да напусна, защото бе говорил така с мен, но имах нужда от работа, имах нужда от заплата, пък си и обичах работата.

Когато през нощта дойде Ед, разказах му цялата история и го помолих да говори сам с директора.

— Казах ти, че ме е срам — каза той. — Човек може да си позволи да се срамува до известна граница, но това е *извън* моите граници.

Той стана, засмя се и протегна с лекота едната си ръка.

— Добре, както и да е, направих опит — рече той. — Благодарят ти.

Близо една година след това той не бе дохождал в пощата. През това време всички бяха поостарели и забравили, че Ед съществува. Когато отново дойде, той още бе изпънат като стрела, но изразът на лицето му бе променен. Така променен, че приличаше на нечие друго лице. Задържа се доста време пред бюрото на Дж. Д. Накрая директорът стана, отиде до пишещата машина, написа някакво писмо, сложи го в плик и го подаде на Ед. Двамата си стиснаха ръце и Ед си отиде.

Ден-два по-късно трябваше да занеса една телеграма до компанията на Бонар Пекинг на четвъртия етаж на холандската сграда. Ако не беше на четвъртия етаж, щях да се изкача пеш, защото асансьорът в холандската сграда е много бавен. Позвъних и след много дълго време, както ми се стори, той пристигна, вратата се отвори и вътре видях Ед Евърхарт. Работеше нощна смяна като пиколо.

Макар и отново с униформа и отново на работа, не изглеждаше както по-рано.

Изобщо нищо особено не беше. Дъвчеше залък от вечерята си и каза нещо, което не можах да разбера, после пак отхапа от сандвича си и пак каза нещо, което и този път не разбрах, а лицето му беше безжизнено.

Напускайки сградата, слязох по стълбището, защото не исках отново да виждам безжизненото му лице, колко обикновен е станал той и колко е различен от гордия поет, какъвто бе само преди две години.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.